باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: **علوم و فنون ادبی ۳**	پایه: **دوازدهم**	دورهٔ دوم متوسّطه	رشته: **ادبیّات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی**
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: **۱۴۰۲/۱۰/۱۹**	ساعت شروع: **۱۰ صبح**	مدّت امتحان: **۹۰ دقیقه** / تعداد صفحات: **۳ صفحه**
دانش‌آموزان روزانه، بزرگ‌سال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور در نوبت دی‌ماه سال ۱۴۰۲		**مرکز ارزش‌یابی و تضمین کیفیّت نظام آموزش و پرورش** http://aee.medu.gov.ir	

ردیف	سؤالات	نمره

مبانی تحلیل متن، تاریخ ادبیّات و سبک‌شناسی (۴ نمره)

۱ — **عبارت زیر، شرح ویژگی‌های کدام‌یک از شاعران دورهٔ بیداری است؟** — **۰/۲۵**

«آشنا به زبان و ادب کهن فارسی، آگاه از مسائل روز جامعه، محقّق، مدرّس دانشگاه، فعّالِ حوزهٔ سیاست و روزنامه‌نگار.»

۲ — **جریان «سمبولیسم اجتماعی» یا «شعر نو حماسی» در کدام‌یک از دوره‌های چهارگانهٔ شعر فارسی معاصر، روی داد؟** — **۰/۲۵**

۳ — **هر یک از توضیحات زیر مربوط به کدام‌یک از ویژگی‌های زبانی، ادبی و فکری شعر ادبیّات معاصر تا انقلاب اسلامی است؟** — **۰/۵**

الف) مدح و ذم و هجو در شعر این دوره بسیار کم است.

ب) صور خیال جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دورهٔ قبل نیستند.

۴ — **از میان واژگان بیت زیر دو واژه را -که از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری‌اند- مشخّص کنید.** — **۰/۵**

«بی تربیت آزادی و قانون نتوان داشت سعفص نتوان خواند، نخوانده کلمن را»

۵ — **دو مورد از ویژگی‌های «زبانی» شعر دورهٔ انقلاب اسلامی را -که در ابیات زیر مشهود است- بنویسید.** — **۰/۵**

«حُسن شهادت از همه حُسنی فراتر است ای محسن شهید من، ای حُسن بی‌گناه

یک کربلا شکوه به چشمت نهفته است ای روضهٔ مجسّم گودال قتلگاه»

۶ — **درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخّص کنید.** — **۱**

الف) از انقراض صفویّه تا پایان سلطنت فتحعلی‌شاه رشد و شکوفایی چشم‌گیری در تاریخ ادبیّات ایران روی می‌دهد.

ب) گروهی از شاعران دورهٔ بازگشت به قصیده‌سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند.

پ) توصیف پدیده‌ها و شخصیّت‌ها در نثر دورهٔ معاصر تا انقلاب اسلامی عینی، کوتاه، بیرونی و مشخّص است.

ت) شاعران دورهٔ بیداری تخیّلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند و نمونهٔ این تخیّلات را در پاره‌ای از اشعار «میرزادهٔ عشقی» می‌توان دید.

۷ — **مشخّص کنید هر یک از آثار ذکر شده در ستون «الف»، مربوط به نویسندهٔ کدام‌یک از آثار مذکور در ستون «ب» است.** — **۱**

گروه الف	گروه ب
راه‌آب‌نامه	سه تار
دید و بازدید	تلخ و شیرین
سبک‌شناسی	آتش خاموش
شهری چون بهشت	تاریخ تطوّر نظم فارسی

موسیقی شعر (۶ نمره)

۸ — **تقطیع ترکیب «دل پاک» به صورت «U — — U» با کدام اختیار زبانی مطابقت دارد؟** — **۰/۲۵**

۹ — **نوع وزن مناسب با هر بیت را از ستون مقابل برگزینید.** — **۰/۷۵**

الف) به حسن و خُلق و وفا کس به یار ما نرسد	**تو را در این سخن انکار کار ما نرسد**	**۱- همسان**
ب) چه زنم چو نای هر دم، ز نوای شوق او دم	**که لسان غیب خوش‌تر، بنوازد این نوا را**	**۲- ناهمسان**
پ) نرگس از چشمک‌زدن شد فتنه در صحن چمن	**شیوه‌های چشم جادوی توام آمد به یاد**	**۳- همسان دولختی**

ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ دوم

باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: **علوم و فنون ادبی ۳**	پایه: **دوازدهم**	**دورهٔ دوم متوسّطه**	رشته: **ادبیّات و علوم انسانی/ علوم و معارف اسلامی**
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: **۱۴۰۲/۱۰/۱۹**	ساعت شروع: **۱۰ صبح**	مدّت امتحان: **۹۰ دقیقه**	تعداد صفحات: **۳ صفحه**
دانش‌آموزان روزانه، بزرگ‌سال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور در نوبت دی‌ماه سال ۱۴۰۲		**مرکز ارزش‌یابی و تضمین کیفیّت نظام آموزش و پرورش** http://aee.medu.gov.ir	

ردیف	سؤالات	نمره
۱۰	**وزن مصراع «جانا نظری که ناتوانم»، «مُستفلُ فاعلاتُ مُستف» است. اگر هجاهای این مصراع را به‌گونه‌ای دیگر برش بزنیم، وزن آن چه خواهد بود؟**	۰/۷۵
۱۱	**مشخّص کنید کدام‌یک از گزاره‌های زیر، دربارهٔ اختیارات شاعری زبانی و کدام دربارهٔ اختیارات شاعری وزنی صادق است.** **الف) آوردن «فاعلاتن» به‌جای «فعلاتن» در رکن اوّل مصراع.** **ب) بلند به حساب آوردنِ «و» عطف یا ربط و مصوّت‌های کوتاه پایان کلمه.**	۰/۵
۱۲	**وزن پارهٔ دوم سرودهٔ نیمایی زیر را بنویسید.** **«می‌تراود مهتاب** **می‌درخشد شب‌تاب»**	۰/۵
۱۳	**با توجّه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.** **«دلم شکسته‌تر از شیشه‌های شهر شماست شکسته باد کسی کاین‌چنین‌مان می‌خواست»** **الف) نشانه‌های هجایی مصراع دوم بیت را بنویسید.** ۱ **ب) کاربرد کدام اختیارات شاعری «وزنی» در مصراع دوم، مشهود است؟** (ذکر دو مورد مدّنظر است.) ۰/۵
۱۴	**در بیت «نسیم صبح را گفتم که با او جانبی داری؟/ کزان جانب که او باشد، صبا عنبرفشان آید»:** **الف) وزن بیت را بنویسید.** ۱ **ب) شاعر در سه رکن از اختیارات شاعری بهره برده‌است؛ پایه‌های آوایی هریک از این ارکان را جداگانه مشخّص کنید.** ۰/۷۵
	زیبایی‌شناسی (۶ نمره)	
۱۵	**بیتِ «گفت آن یار کز او گشت سرِ دار بلند/ جُرمش این بود که اسرار هویدا می‌کرد» به کدام داستان اشاره دارد؟**	۰/۲۵
۱۶	**بیت زیر نمونهٔ کاربرد آرایهٔ «حسن تعلیل» است. دلیل هنری و غیرواقعی آن را بنویسید.** **«خمیده‌پشت از آن گشتند پیران جهان‌دیده که اندر خاک می‌جویند ایّام جوانی را»**	۰/۵
۱۷	**شاعر در کدام‌یک از ابیات زیر، مصراعی را تضمین کرده‌است؟ مصراع تضمین‌شده را مشخّص کنید.** **الف) مه من نقاب بگشا، ز جمال کبریایی که بتان فروگذارند اساس خودنمایی** **ب) شده انتظارم از حد، چه شود ز در درآیی؟ ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی**	۰/۵
۱۸	**آرایهٔ درست هر یک از ابیات زیر را از درون کمانک برگزینید.** **الف) گوش ترحّمی کو، کز ما نظر نپوشد؟ دست غریق یعنی: فریاد بی‌صداییم» (متناقض‌نما، تلمیح)** **ب) بر لب کوه جنون، خندهٔ شیرین بهار نقش زخمی است که از تیشهٔ فرهاد شکفت (تضاد، حس‌آمیزی)**	۰/۵
۱۹	**در بیت زیر، دو شبکهٔ «مراعات نظیر» موجود است؛ آنها را مشخّص کنید.** **«سر من مست جمالت، دل من دام خیالت گُهر دیده نثار کف دریای تو دارد»**	۰/۵
۲۰	**شاعر با به‌کار بردن کدام بخش از بیت زیر، آرایهٔ ادبی «ایهام» را خلق نموده‌است؟ معانی دوگانهٔ آن را بنویسید.** **«چون جام شفق موج زند خون به دل من با این‌همه دور از تو مرا چهره زردی است»**	۰/۷۵
۲۱	**در بیت «با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است/ ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت»:** **الف) بخش‌های پدیدآورندهٔ لف و نشر را بنویسید.** (ذکر چهار مورد مدّنظر است.) **ب) نوع لفّ و نشر را بنویسید.**	۱/۲۵

ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ سوم

باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: **علوم و فنون ادبی۳**	پایه: **دوازدهم**	**دورهٔ دوم متوسّطه**	رشته: **ادبیّات و علوم انسانی/ علوم و معارف اسلامی**
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: **۱۴۰۲/۱۰/۱۹**	ساعت شروع: **۱۰ صبح**	مدّت امتحان: **۹۰ دقیقه**	تعداد صفحات: **۳ صفحه**
دانش‌آموزان روزانه، بزرگ‌سال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور در نوبت دی‌ماه سال ۱۴۰۲		**مرکز ارزش‌یابی و تضمین کیفیّت نظام آموزش و پرورش** http://aee.medu.gov.ir	

ردیف	سؤالات	نمره
۲۲	**آرایهٔ ادبی «تضاد» بین کدام واژه‌های بیت زیر، برقرار است؟** **«خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد — ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الحزن است»**	۰/۵
۲۳	**مناسب‌ترین آرایه برای تصویرآفرینی در حماسه چیست؟ کدام‌یک از ابیات زیر، دربردارندهٔ این آرایه است؟** **الف) به‌کردار افسانه از هر کسی — شنیدم همی داستانت بسی** **ب) به تنها یکی گور بریان کنی — هوا را به شمشیر، گریان کنی**	۰/۵
۲۴	**جاهای خالی را به‌درستی پُر کنید.** **الف) در بیت «چون شبنم اوفتاده بدم پیش آفتاب/ مهرم به جان رسید و به عیّوق بر شدم» واژهٔ ..... دارای دو معناست: یک معنای آن پذیرفتنی و به معنیِ ..... است و معنای دیگر آن -که مورد نظر نیست- با واژه‌های آفتاب و عیّوق، آرایهٔ «ایهام تناسب» را پدید آورده‌است.** **ب) در بیت «سرکشان را فکند تیغ مکافات ز پای/ شعله را زود نشانند به خاکستر خویش» مطلبی در دو عبارت مستقل، به نحوی بیان شده که یکی از عبارات، معادلی برای تأیید عبارت دیگر است؛ این شیوه، سبب خلق آرایهٔ ..... گردیده‌است.**	۰/۷۵
	نقد و تحلیل نظم و نثر (۴ نمره)	
۲۵	**متن زیر را از دیدگاه «زبانی» و «ادبی» بررسی کنید.** (ذکر دو مورد برای هر سطح، بسنده است.) **«اکنون مدّت دو سال افزون است که نه از آن طرف بَریدی و سلامی و نه از این‌جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را پر بسته و کلبهٔ مراودات را در بسته.»** «قائم مقام فراهانی»	۱
۲۶	**با توجّه به رباعی زیر -که از سروده‌های شاعران دورهٔ انقلاب اسلامی است- به پرسش‌ها پاسخ دهید.** **«کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت — با زخم نشان سرفرازی نگرفت** **زین پیش دلاورا، کسی چون تو، شگفت! — حیثیّت مرگ را به بازی نگرفت»** **الف) دو مورد از ویژگی‌های فکری شعر را بنویسید.** **ب) سطح ادبی سروده را، با ذکر دو ویژگی آن، بررسی کنید.**	۱
۲۷	**در سرودهٔ زیر، شاعر با بیانی نمادین، به ترسیم فضای جامعه در آستانهٔ پیروزی انقلاب اسلامی پرداخته‌است؛ چهار مورد از عناصر واژگانی این سروده را که اسباب خلق این تصاویر نمادین شده، بنویسید.** **«پیش از تو آب، معنی دریا شدن نداشت — شب مانده بود و جرئت فردا شدن نداشت** **بسیار بود رود در آن برزخ کبود — امّا دریغ! زهرهٔ دریا شدن نداشت** **در آن کویر سوخته، آن خاک بی‌بهار — حتّی علف اجازهٔ زیبا شدن نداشت»**	۱
۲۸	**با توجّه به سرودهٔ زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.** **«برکش ز سر این سپید معجر — بنشین به یکی کبود اورند** **بگرای چو اژدهای گرزه — بخروش چو شرزه شیر ارغند** **بفکن ز بن این بنا که باید — از ریشه بنای ظلم برکند»** **الف) دو مورد از «ویژگی‌های فکری» این سروده را بنویسید.** **ب) در این ابیات، کدام «ویژگی زبانی» شعرِ برخی شاعران دورهٔ بیداری، آشکار است؟** **پ) با توجّه به سطح ادبی شعر، شاعر از گروه سنت‌گراست یا گروهی که مطابق زبان کوچه و بازار شعر می‌سرودند؟**	۱
	شاد باشید و شکوفا. **جمع نمره**	۲۰

مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش
www.aee.medu.ir

باسمه تعالی

راهنمای تصحیح سؤالات امتحان نهایی درس: **علوم و فنون ادبی۳**	رشته: **ادبیّات و علوم انسانی/ علوم و معارف اسلامی**
پایه: **دوازدهم** — **دورهٔ دوم متوسّطه** — تاریخ امتحان: **۱۴۰۲/۱۰/۱۹**	ساعت شروع: **۱۰ صبح** — تعداد صفحات: **۲ صفحه**
دانش‌آموزان روزانه، بزرگ‌سال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور در نوبت دی‌ماه سال ۱۴۰۲	**مرکز ارزش‌یابی وتضمین کیفیّت نظام آموزش و پرورش** http://aee.medu.gov.ir

ردیف	پاسخ‌ها	نمره
۱	**محمّدتقی بهار. ۰/۲۵ ص ۱۶.**	۰/۲۵
۲	**دورهٔ سوم. ۰/۲۵ ص ۷۰.**	۰/۲۵
۳	**الف) فکری. ۰/۲۵** **ب) ادبی. ۰/۲۵ ص۷۰.**	۰/۵
۴	**آزادی. ۰/۲۵ قانون. ۰/۲۵ ص ۴۴**	۰/۵
۵	**بیشتر شدن واژگان متناسب با دین، جبهه و جنگ، شهادت و ایثار. آشنایی‌زدایی زبانی و روی آوردن به ترکیبات بدیع و بی‌سابقه. (ذکر دو مورد بسنده است.) هرمورد ۰/۲۵ ص ۹۹.**	۰/۵
۶	**الف) نادرست. ۰/۲۵ ص ۱۲.** **ب) درست. ۰/۲۵ ص ۱۳.** **پ) درست. ۰/۲۵ ص ۹۸.** **ت) درست. ۰/۲۵ ص ۴۳.**	۱
۷	**راه‌آب‌نامه و تلخ و شیرین. ۰/۲۵ ص ۷۴.** **دید و بازدید و سه تار. ۰/۲۵ ص ۷۴.** **سبک‌شناسی و تاریخ تطوّر نظم فارسی. ۰/۲۵ ص ۱۶.** **شهری چون بهشت و آتش خاموش. ۰/۲۵ ص ۷۴.**	۱
۸	**بلند تلفّظ کردن مصوّت کوتاه. ۰/۲۵ ص۶۴.**	۰/۲۵
۹	**الف) به حسن و خُلق و وفا کس به یار ما نرسد/ تو را در این سخن انکار کار ما نرسد. ۲- ناهمسان. ۰/۲۵ ص ۲۳.** **ب) چه زنم چو نای هر دم، ز نوای شوق او دم/ که لسان غیب خوش‌تر، بنوازد این نوا را. ۳- همسان دولختی. ۰/۲۵ ص ۳۴.** **پ) نرگس از چشمک‌زدن شد فتنه در صحن چمن/ شیوه‌های چشم جادوی توام آمد به یاد. ۱- همسان. ۰/۲۵ ص ۳۵.**	۰/۷۵
۱۰	**مفعولُ مَفاعلُن فعولُن. ۰/۷۵ ص ۲۸.**	۰/۷۵
۱۱	**الف) وزنی. ۰/۲۵ ص ۸۴.** **ب) زبانی. ۰/۲۵ ص ۵۰.**	۰/۵
۱۲	**می‌درخشد: فاعلاتن. ۰/۲۵ ص ۱۰۵.** **شب‌تاب: فع‌لن. ۰/۲۵ ص ۱۰۵.**	۰/۵
۱۳	**الف) ۱. ص ۸۷.** **نشانه‌های هجایی** — **– U – U** — **– – U U** — **– U – U** — **– –** **ب) ابدال. ۰/۲۵ ص۸۷. بلند بودن هجای پایان مصراع. ۰/۲۵ ص۸۳.**	۱/۵
۱۴	**الف) مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن. ۱ ص ۵۰.** **ب) ن سی م صب. ۰/۲۵ ک زان جا نب. ۰/۲۵ ف شا نا ید. ۰/۲۵**	۱/۷۵
۱۵	**داستان بر دار کردن حسین بن منصور حلّاج. ۰/۲۵ ص ۳۱.**	۰/۲۵
۱۶	**شاعر، دلیل خمیدگی پشت پیران را جُستن ایّام جوانی در خاک دانسته‌است. ۰/۵ ص ۱۱۷.**	۰/۵

ادامهٔ پاسخ‌ها در صفحهٔ دوم

www.kanoon.ir

باسمه تعالی

راهنمای تصحیح سؤالات امتحان نهایی درس: **علوم و فنون ادبی ۳**	رشته: **ادبیّات و علوم انسانی/ علوم و معارف اسلامی**
پایه: **دوازدهم** **دورهٔ دوم متوسّطه** تاریخ امتحان: **۱۴۰۲/۱۰/۱۹**	ساعت شروع: **۱۰ صبح** تعداد صفحات: **۲ صفحه**
دانش‌آموزان روزانه، بزرگ‌سال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور در نوبت دی‌ماه سال ۱۴۰۲	**مرکز ارزش‌یابی وتضمین کیفیّت نظام آموزش و پرورش** http://aee.medu.gov.ir

ردیف	پاسخ‌ها	نمره
۱۷	ب). ۰/۲۵ ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی. ۰/۲۵ ص ۳۴.	۰/۵
۱۸	الف) متناقض‌نما. ۰/۲۵ ص ۱۱۵. ب) حس‌آمیزی. ۰/۲۵ ص ۱۱۴.	۰/۵
۱۹	سر، دل و دیده. ۰/۲۵ گُهر و دریا. ۰/۲۵	۰/۵
۲۰	دور از تو. ۰/۲۵ به سبب دوری از تو. ۰/۲۵ دور از تو باد. ۰/۲۵ ص ۹۰.	۰/۷۵
۲۱	الف) جیب. ۰/۲۵ جام. ۰/۲۵ مال یا از مال تهی است. ۰/۲۵ می یا از می تهی است. ۰/۲۵ ص ۵۸. ب) لف و نشر مرتّب. ۰/۲۵ ص ۵۸.	۱/۲۵
۲۲	آباد و ویران. ۰/۵ ص ۵۹.	۰/۵
۲۳	اغراق. ۰/۲۵ ب) به تنها یکی گور بریان کنی/ هوا را به شمشیر، گریان کنی. ۰/۲۵ ص ۸۸.	۰/۵
۲۴	الف) مهر. ۰/۲۵ عشق یا محبّت. ۰/۲۵ ص ۹۲. ب) اسلوب معادله. ۰/۲۵ ص ۱۱۶.	۰/۷۵
۲۵	زبانی: فاصله گرفتن از پیچیدگی و تکلّف. سادگی و روانی نثر. کاربرد عبارات کوتاه. ۰/۵ ص ۲۰. ادبی: کاربرد آرایه‌های تشبیه، سجع، جناس، کنایه و مراعات نظیر. ۰/۵ ص ۲۰. (ذکر دو مورد در هر بخش، بسنده است.)	۱
۲۶	الف) آشکار بودن روح حماسه و عرفان. روی آوردن به مفاهیم انتزاعی. فرهنگ دفاع مقدّس. ۰/۵ ص ۱۰۰. ب) استفاده از قالب سنّتی رباعی. گرایش به خیال‌بندی‌های شاعرانه به سبک بیدل و صائب. کاربرد آرایه‌های ادبی نظیر «تشخیص، مراعات نظیر و اغراق». ۰/۵ ص ۹۹. (ذکر دو مورد در هر بخش، بسنده است.)	۱
۲۷	آب، دریا، شب، فردا، رود، برزخ کبود، کویر، علف. هر مورد ۰/۲۵ جمعاً ۱ نمره. ص ۹۹. (ذکر چهار مورد بسنده است.)	۱
۲۸	الف) پرداختن به مضامین سیاسی، اجتماعی و وطنی (نظیر: آزادی‌خواهی و ظلم‌ستیزی). ۰/۵ ب) توجّه به واژگان کهن. ۰/۲۵ پ) سنّت‌گرا. ۰/۲۵	۱
	شاد باشید و شکوفا. جمع بارم	۲۰